

5. SINIF • FEN BİLİMLERİ • GÖKYÜZÜNDEKİ KOMŞUMUZ: GÜNEŞ • CEVAP ANAHTARI

ÇALIŞMA KÂĞIDI - 3

A. GÜNEŞ HAKKINDA KANITA DAYALI ÇIKARIMLAR

Doğru / Yanlış

1. D	2. Y	3. D	4. Y	5. D
6. Y	7. D	8. Y	9. D	10. Y

- Görünen büyüklük, gerçek büyüklükle birlikte gözlemciye olan uzaklıktan da etkilenir.
- Güneş Dünya'dan çok daha büyüktür; uzak olduğu için küçük görünür.
- Güneş lekelerinin konum değişimi dönme hareketiyle ilişkilendirilebilir.
- Bilimsel modelin amacı gerçek büyüklüğü birebir kopyalamak değil, incelenen özelliği temsil etmektir.
- Bilgiyi farklı güvenilir kaynaklarla karşılaştırmak doğrulama sürecinin parçasıdır.
- Güvenlik, görüntü ayrıntısından bağımsız olarak uygun koruyucu yöntemle bağlıdır.
- Uzay araçları doğrudan ulaşılması güç ortamlardan veri sağlayabilir.
5. sınıf düzeyinde özel adlardan çok farklı katmanların bulunduğu bilgisi önemlidir.
- Zaman içindeki değişim ancak birden fazla gözlem kaydı karşılaştırılarak belirlenebilir.
- Uzaklık, görünen büyüklüğü değiştirebilir.

B. TEMEL KAVRAMLARI TAMAMLAYALIM

Boşluk Doldurma

1. yıldız	2. çok sıcak gazlar	3. katmanlı	4. küre	5. dönme
6. kanıt	7. gözlem	8. uzaklık	9. güvenilir kaynak	10. Parker

- Güneş Dünya'ya en yakın yıldızdır.
- Güneş katı bir gök cismi değildir.
- Özel katman adları kullanılmadan da katmanlı yapı anlaşılabilir.
- Güneş üç boyutlu yuvarlak bir gök cisimidir.
- Lekelerin konum değişimi dönme hareketi için kanıt oluşturur.
- Kanıt, çıkarımın dayanağını oluşturur.
- Gözlem bilimsel veri toplamanın yollarından biridir.
- Uzaklık görünen büyüklüğü etkiler.
- Güvenilir kaynaklarla karşılaştırma doğrulamaya yardımcı olur.
- Parker Güneş araştırmalarında kullanılan bir uzay aracıdır.

C. GÖZLEM DİZİSİNDEN KANIT ÜRETME

Doğru / Yanlış

1. D	2. Y	3. D	4. D	5. Y
6. D	7. Y	8. Y	9. D	10. D

Boşluk Doldurma

11. Güneş lekeleri	12. dönme	13. karşılaştırma	14. kanıt	15. tekrar

- Bölgeler birbirlerine göre dizilişlerini büyük ölçüde koruyarak birlikte konum değiştirmiştir.
- Hareketi görmek için farklı zamanlardaki kayıtların karşılaştırılması gerekir.
- İlk ve son gözlemlerde bölgeler farklı yerlerde.
- Nötr etiketler aynı yapıları farklı zamanlarda ayırt etmeyi sağlar.
- Görselde büyüklük değil konum değişmektedir.
- Güneş üzerinde koyu görülen bölgelerdir.
- Leke hareketleri dönme hareketiyle ilişkilendirilebilir.
- Veriler yan yana değerlendirilir.
- Aynı ölçekli çizimler konum değişimini daha anlaşılır kılar.
- Görselde uzaklıkla ilgili veri bulunmamaktadır.
- L ve M de benzer biçimde konum değiştirmiştir.
- Zaman içindeki değişim birden fazla kayıtlarla izlenebilir.
- Bicimlerin korunması izlenen yapıların aynı olduğunu düşündürür.
- Kanıt bilimsel çıkarımın dayanağıdır.
- Tekrar edilen gözlemler değişimi izlemeyi kolaylaştırır.

💡 Aynı koyu bölgelerin zaman içinde birlikte konum değişmesi Güneş'in dönme hareketini destekleyen bir kanıt olarak kullanılabilir.

D. GRAFİKLERLE GERÇEK VE GÖRÜNEN BÜYÜKLÜK**Doğru / Yanlış**

1. D	2. Y	3. D	4. Y	5. D
6. D	7. Y	8. D	9. Y	10. Y

Boşluk Doldurma

11. gerçek büyüklük	12. görünen büyüklük	13. M	14. L	15. uzaklık

- 1) Sol grafikte M en yüksek sütundur.
- 2) Sağ grafikte en yüksek sütun L'ye aittir.
- 3) Gerçek boyut sıralaması ile görünen boyut sıralaması farklı olabilir.
- 4) Sağ grafikte M en kısa sütundur.
- 5) İki grafiğin karşılaştırılması bu durumu gösterir.
- 11) Cismin gerçek fiziksel boyutunu gösterir.
- 12) Gözlemciye nasıl görüldüğünü gösterir.
- 13) Sol grafikte M en yüksek sütundur.
- 6) Görünen boyut üzerinde uzaklık gibi başka etkenler de rol oynayabilir.
- 7) Grafiklerde kütleyle ilgili veri yoktur.
- 8) Gerçek ve görünen büyüklük sıralamalarının değişmesi uzaklık etkisini düşündürür.
- 9) Grafikler yalnızca gerçek ve görünen büyüklük verilerini göstermektedir.
- 10) Sol grafikte M gerçekte en büyük cisimdir.
- 14) Sağ grafikte L en yüksek sütundur.
- 15) Uzaklık, bir cismin gözlemciye nasıl görüldüğünü etkileyebilir.
- 16) M cisminin gözlemciye diğerlerinden daha uzakta bulunması gibi bir durum, gerçek boyutu büyük olsa da daha küçük görünmesine neden olabilir.

1 açık uçlu madde (16) — öğrenci cevabı ölçütlere göre değerlendirilir.

💡 Grafikler gerçek büyüklük ile görünen büyüklüğün aynı sıralamayı vermeyebileceğini gösterir. Bu fark, uzaklığın görünüş üzerindeki etkisini tartışmak için kullanılabilir.

E. ÜÇ MODELİ KARŞILAŞTIR - HANGİSİ NEYİ GÖSTERİYOR?**Doğru / Yanlış**

1. D	2. D	3. Y	4. Y	5. Y
6. D	7. D	8. D	9. Y	10. Y

- 1) Model K küresel dış biçim ve farklı iç bölgeleri aynı anda gösterir.
- 2) Küresel biçim Güneş'in üç boyutlu görünümüne uygundur.
- 3) Daire iki boyutlu, küre ise üç boyutlu bir geometrik biçimdir.
- 4) İç kesitleri farklıdır; K'de farklı bölgeler, L'de tek bölge vardır.
- 5) Model boyutu, gerçek Güneş'in boyutunu birebir göstermez.
- 6) Model K'nin iç kısmında farklı bölgeler gösterilmiştir.
- 7) Daire biçimi dıştan görülen yuvarlak şekli temsil edebilir ancak üç boyutluluğu göstermez.
- 8) Farklı modeller farklı özellikleri daha iyi temsil edebilir.
- 9) Model, gerçeği kanıtlamaz; yalnızca bir temsil aracıdır.
- 10) Modelin uygunluğu büyüklükten çok incelenen özelliği ne kadar iyi temsil ettiğine bağlıdır.
- 11) Model K seçilmelidir; çünkü küresel biçimdedir ve iç kısmında birbirinden ayrılan farklı bölgeler gösterilmiştir.
- 17) Dıştan görülen yuvarlak biçimi anlatmada kullanılabilir; ancak üç boyutlu yapı veya iç bölgeleri göstermede yetersiz kalır.

2 açık uçlu madde (16, 17) — öğrenci cevabı ölçütlere göre değerlendirilir.

💡 Model K hem küresel biçimi hem de farklı iç bölgeleri temsil eder. Model L küresel biçimi gösterir ancak iç yapıyı tek parça gösterir. Model M ise iki boyutlu daire görünümündedir ve küresel yapıyı tam temsil etmez.

F. PARKER GÖREVİ - GÖRSEL PARAGRAFTAN BİLGİ ÇIKARMA

Doğru / Yanlış

1. D	2. D	3. D	4. Y	5. D
6. D	7. Y	8. Y	9. D	10. Y

Boşluk Doldurma

11. Parker	12. veri	13. ölçüm	14. inceleme	15. Dünya
- 1) Metinde aracın Güneş'e yaklaşarak çeşitli ölçümler yaptığı belirtilmiştir.
 - 2) Metinde kayıtların Dünya'ya gönderildiği açıkça belirtilmiştir.
 - 3) Araştırma sürecinin son aşamasında kayıtlar bilim insanları tarafından incelenir.
 - 4) Metinde insan indirme bilgisi yoktur.
 - 5) Ön açıklamada 2 numaranın uzay aracını temsil ettiği verilmiştir.
 - 6) Ön açıklamada 3 numara iletişim bağlantısı olarak tanımlanmıştır.
 - 7) Toplanan kayıtlar bilim insanları tarafından incelenip yorumlanır.
 - 8) Metinde astronot taşındığına dair bilgi yoktur.
 - 9) Uzay aracı, Güneş'e yaklaşarak veri toplar ve Dünya'ya gönderir.
 - 10) Numaralar görseldeki farklı unsurları temsil etmektedir; yerleri değiştirilirse görsel eşleştirme bozulur.
 - 11) Bilgi notunda aracın adı Parker olarak verilmiştir.
 - 12) Bilimsel araştırmalarda toplanan kayıtlar veri olarak kullanılır.
 - 13) Bilgi notunda çeşitli ölçümler yaptığı belirtilir.
 - 14) Kayıtlar analiz edilerek bilgiye dönüştürülür.
 - 15) Metinde kayıtların Dünya'ya gönderildiği belirtilmiştir.
 - 16) Parker Güneş'e yaklaşır; ölçüm ve kayıtlar toplar; kayıtları Dünya'ya gönderir; bilim insanları kayıtları inceler.
 - 17) Araç yalnızca veri toplar; bilimsel sonuçlara ulaşmak için bu verilerin insanlar tarafından karşılaştırılması, yorumlanması ve anlamlandırılması gerekir.
- 2 açık uçlu madde (16, 17) — öğrenci cevabı ölçütlere göre değerlendirilir.
- 🔦 Görsel paragraf, araştırma sürecinin Güneş'e yaklaşma, ölçüm yapma, kayıtları Dünya'ya gönderme ve bilim insanlarının bu kayıtları incelemesi aşamalarından oluştuğunu gösterir.

G. GÜNEŞ GÖZLEMİNDE YÖNTEM SEÇİMİ

Doğru / Yanlış

1. D	2. D	3. Y	4. D	5. Y
6. D	7. Y	8. D	9. Y	10. D

Boşluk Doldurma

11. A	12. B	13. C	14. ekran	15. göz sağlığı
- 1) A'da koruyucu önlem bulunduğu görülmektedir.
 - 2) Görüntü beyaz ekrana aktarılmıştır.
 - 3) Teleskop kullanmak tek başına güvenli gözlem sağlamaz.
 - 4) A koruyucu parça, B ise ekran üzerinden dolaylı gözlem kullanır.
 - 5) Korumasız doğrudan Güneş gözlemi uygun değildir.
 - 6) Ekran B düzeninin temel gözlem unsurudur.
 - 7) Her düzenek kendi koruyucu önemiyle değerlendirilir.
 - 8) Bilimsel gözlem güvenlik kurallarına uygun yapılmalıdır.
 - 9) Görüntü ayrıntısı güvenliği belirlemez.
 - 10) Düzenekler arasındaki farklar güvenlik açısından değerlendirilir.
 - 11) A düzeninde teleskobun önünde koyu koruyucu parça bulunur.
 - 12) B düzeninde öğrenci ekrandaki görüntüyü inceler.
 - 13) C düzeninde ön koruyucu parça yoktur.
 - 14) Görüntü öğrencinin baktığı beyaz yüzeye aktarılır.
 - 15) Uygun yöntem seçimi gözlerin korunmasına yardımcı olur.
 - 16) A'da koruyucu parça kullanılır, B'de görüntü ekrana aktarılır; C'de ise koruyucu önlem olmadan doğrudan gözlem planlanmaktadır.
 - 17) Güvenliği teleskobun büyüklüğü değil, kullanılan koruyucu veya dolaylı gözlem yöntemi belirler.
- 2 açık uçlu madde (16, 17) — öğrenci cevabı ölçütlere göre değerlendirilir.
- 🔦 A'da koruyucu parça kullanılması, B'de görüntünün ekrana aktarılması gözlem sırasında doğrudan yoğun ışığa maruz kalmayı azaltır. C düzeninde koruyucu önlem olmadığı için doğrudan gözlem uygun değildir.